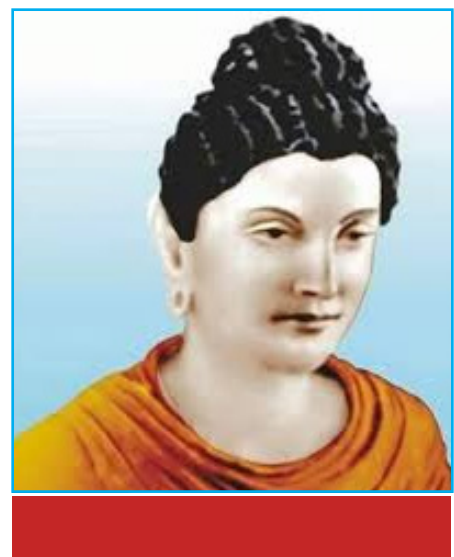

“ਇਕੁਐਲਿਟੀ ਐਂਡ ਜਸਟਿਸ”

<https://www.facebook.com/profile.php?id=161037521061610>

“Equality and Justice”

स्वतंत्रता, समानता, भाईचारा

PATIALA On line paper 23 ਜੁਲਾਈ 2025 ਬੁੱਧਵਾਰ “ਰੋਜ਼ਾਨਾ” ਸਾਲ ਚੌਥਾ w.e.f. 15 August 2022 ਪਟਿਆਲਾ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ- ਇੰਜੀ. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੁੰਬਰ whatsapp. 91-94636-01616 email. hardipchumber57@gmail.com ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਸ਼ਾ ਕੁਮਾਰੀ, ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦ ਸਮਾਨਤਾ ਅਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਧਾਰਿਤ ਵਿਵਸਥਾ, ਸਮਾਨਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ

(Google pay 91-9463601616 HARDIP SINGH STATE BANK OF INDIA ACCT NO-10566643658 . IFSC- SBIN0050773

ਸਿਧਾਰਥ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਦੇ ਧਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਭ ਲਈ ਸੁੱਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ

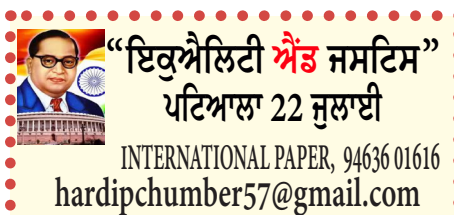
“ਇਕੁਐਲਿਟੀ ਐਂਡ ਜਸਟਿਸ” ਪਟਿਆਲਾ -ਸਿਧਾਰਥ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਰਗ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਢਲੇ ਪੰਜ ‘ਪੰਚਸ਼ੀਲ’ ਸਿਧਾਂਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ‘ਮਨ ਦੀ ਸਮਾਧੀ’ ਲੱਗ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:

1. **ਆਹਿੰਸਾ**- ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ, ਹਰ ਇਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ
2. **ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ**- ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ
3. **ਵਿਬਚਾਰ ਨਾਂ ਕਰਨਾ**- ਕੋਈ ਜਿਨਸੀ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨਾਂ ਕਰਨਾ
4. **ਬੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ**- ਆਪਣੇ ਆਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ
5. **ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ**- ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਮਨ ਦਾ ਦਸ਼ਾ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀ, ਮਨ ਸੁੱਧ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਮਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ

ਬਸਪਾ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਚ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਐਲਾਨ, ਕਰੀਮਪੁਰੀ।

11ਲੱਖ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਭਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦਬਾਉਣ ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾ ਕਾਮਯਾਬ

ਪਟਿਆਲਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰੋੜੇਵਾਲ, ਅੱਜ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਠੋਈ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜਬਰ ਬਾਰੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਲੇ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਬਠੋਈ ਕਲਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਬਸਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਸੰਭਾਲੇ ਮਹਿਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰੀ, “ਇਹ ਕਿਹੋ ਅਜ਼ਾਦੀ”?? ਤਹਿਤ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾਕਟਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਮਪੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਠੋਈ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਜ਼ਮੀਨ ਬੋਲੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਠੇਕੇ

ਤੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 11ਲੱਖ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਭਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦਬਾਉਣ ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਭੂ-ਮਾਫੀਏ ਦੀ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਡੀ. ਪੀ. ਓ ਦਫਤਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਬਠੋਈ ਕਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਰਪਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਬਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਸਿਆਲੂ ਦੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਦੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ

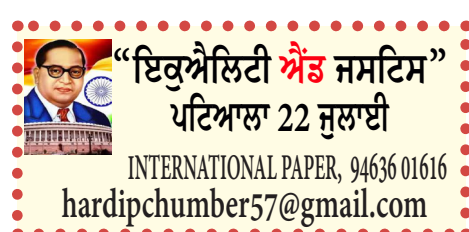
ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਬਸਪਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੈ। ਹਲਕਾ ਘਨੌਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਰਦਾਪੁਰ ਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਿ ਤੇ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਪਾ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੰਜਾਬ ਸੰਭਾਲੇ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਲੈਂਡ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਨਕੇਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਏਗੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਵਲੋਂ ਰੇਤ ਦੇ ਭਾਅ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਿਡਲ ਮੈਨ ਰੇਤਾ ਵੀ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ

ਚਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਕੰਗਾਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਸਪਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋਂ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀ ਇੰਚਾਰਜ ਪੰਜਾਬ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਾ ਸੁਬਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਪਨੇਦੀਆ ਜਰਨਲ ਸਕੱਤਰ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੁੰਬਰ ਬਾਮਸੇਫ ਇੰਚਾਰਜ ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਨ.ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਠੋਈ ਕੇਆਰਡੀਨੇਟਰ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੱਪੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਲਕਾ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਕੇਆਰਡੀਨੇਟਰ ਲਾਲ ਚੰਦ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਭਾ, ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਘੜਾਮਾ, ਰਾਮਲਾਲ ਲਾਠੀਆਂ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ, ਜਗਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ, ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਲਕਾ ਸਨੌਰ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨੀ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਤਾਜ ਸਜ਼ਦੇ, ਮਿਹਨਤਾਂ ਹੀ, ਜਿੰਦਗੀ ਚ ਰੰਗ ਲਾਉਂਦੀਆਂ।
ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਨੀ ਤਾਜ ਸਜ਼ਦੇ, ਮਿਹਨਤਾਂ ਹੀ, ਜਿੰਦਗੀ ਚ ਰੰਗ ਲਾਉਂਦੀਆਂ।
ਜਿਹਨਾਂ ਦਿਆਂ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਜਨੂੰਨ ਬੋਲਦਾ, ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।

ਜੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ - ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਚੇਤਾਵਨੀ

- ਲੈਂਡ ਪੋਲਿੰਗ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ 80 ਏਕੜ ਜਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ ਨੋਟਿਸ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, 22 ਜੂਨੇ 2025 - ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਲੈਂਡ ਪੋਲਿਸੀ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਿੰਡ ਘੁਰਾਲਾ ਜੇ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਦੀ 80 ਏਕੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਮੀਨ ਲੈਂਡ ਪੋਲਿੰਗ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਕਵਾਇਰ

ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਪਿੰਡ ਘੁਰਾਲਾ ਦੇ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਫਿਰ ਪਿੰਡ

ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮੀਨਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਮੀਨ

ਦੇ ਕੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ ਇੱਕ ਏਕੜ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਦੇ ਏਕੜ ਜਮੀਨ ਹੀ ਬਚੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜਮੀਨ ਅਕਵਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਜਮੀਨ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੂਹਿਕ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨਗੇ।

ਹਲਵਾਰਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਲਾਂਚ ਲਈ ਤਿਆਰ: DC ਨੇ ਲਿਆ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਜੈਨ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹਲਵਾਰਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਡੀ, ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ, ਪੀ.ਐਸ.ਪੀ.ਸੀ. ਐਲ, ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (ਏ.ਏ.ਆਈ), ਡਰੋਨੇਜ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ

ਅਤੇ ਨੇਕੇਦਾਰੀ ਫਰਮਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜੈਨ ਨੇ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ ਇੰਸਟਾਲੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਸਮੇਤ ਚੱਲ ਰਹੇ ਛੋਟੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਦੇ

ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਏ.ਏ.ਆਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਤਾਲਮੇਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ

ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਜੈਨ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਟਰਮੀਨਲ ਇਮਾਰਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਸਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਕੋਡ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਜੈਨ ਨੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਲਵਾਰਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਨਿਰਯਾਤ ਨੂੰ ਵਧਾਏਗਾ, ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ।

ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹਾਲੇ ਬਾਕੀ ਹੈ- ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ

ਇੰਜੀ. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੁੰਬਰ

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

1935 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 1937 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੱਧੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਚਤੁਰਵਰਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 7 ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ, ਵਿਧਾਇਕ ਬਣੇ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਆਦਿ ਵੀ ਬਣਨ ਲੱਗੇ। ਹੁਣ ਸ਼ਾਸਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਾਰਤ ਚਤੁਰਵਰਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। 1947 ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਉਹ ਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕੁੱਝ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਲਾਭ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਚਤੁਰਵਰਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਮੰਤਰੀ, ਵਿਧਾਇਕ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਹੱਕ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਲੇਖ, ‘ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕੀ ਹੈ?’ ਦਾ ਅਗਲਾ ਭਾਗ
ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ?

ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਾਂਗ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ

ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਰਥ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਜਾਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੁਹੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ? ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਜਨਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਗੰਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਲਈ ਅਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਘਿਣਾਉਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ

ਬੁਰਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਛੁਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਕਾਨੂੰਨ ਅਛੁਤਾਂ ਨੂੰ ਧਾਤ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਲਿਆਉਣ, ਧਾਤ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ, ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ‘ਤੇ ਟਾਈਲਾਂ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਜ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜਿਸਦਾ ਸਮਾਜ ਸਿੱਧਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਛੁਤਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਛੁਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਜਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਰੀਰਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਮਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਕੈਦੀ ਦੀਆਂ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਸਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਨ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਮਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੀ ਸੱਚੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਮਨ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਗੁਲਾਮ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਸਦਾ ਮਨ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ

ਲਗਭਗ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਪਦੰਡ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਾਟ ਅਜੇ ਬੁਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ? ਮੈਂ ਹਰ ਉਸ ਸੁਚੇਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਅਤੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਵਿਵਹਾਰ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ, ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਉਸਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਤਰਕ ਦੀ ਲਾਟ ਬੁਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸਨੇ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ‘ਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਨਤਕ ਆਲੋਚਨਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਨਾ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿੜੋਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਉਹ, ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਵੇਂ ਜੀਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਮਨੁੱਖ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਕਸਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ? ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਲਾਮ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੇ ਹੋ। ਗੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤਾਂ ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮਾਂ ‘ਤੇ ਚੱਲੋ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ,

ਜ਼ਮੀਰ, ਤਰਕ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼। ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਜਾਂ ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਤਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਛੁਤਾਂ ‘ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਥੋਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖੋਹ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਰਦ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਹਰੇਕ ਅਨੁਯਾਈ ਜਾਂ ਪੈਰੋਕਾਰ ‘ਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਨੇ ਅਛੁਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਅਛੁਤ ਹਿੰਦੂ ਉਪਰੋਕਤ ਤ੍ਰਿਦੇਵ (ਵੇਦ, ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ) ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ‘ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਛੁਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਅਛੁਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਧਰਮ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਅਤੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਅਛੁਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਅਛੁਤਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਦਲਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਬਾਕੀ ਲੇਖ ਕੱਲ੍ਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ...

ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਲੇਖ, ‘ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ’ ਦਾ ਅਗਲਾ ਭਾਗ

11.188. ਅਤੇ ਉਹ ਘੜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਇੱਕ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡਿੱਗੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਦੇਵਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

11.189. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਤਿਤ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਨਿਯਮ ਅਪਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜੇ, ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ (ਪਰਿਵਾਰਕ ਘਰ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮਾਨਤਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ

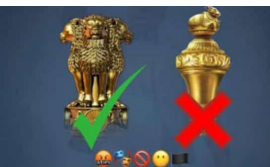
ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਦੇਹਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਬਾਈਕਾਟ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਇਹ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਸਨ, ਇਸਦਾ ਵਰਣਨ ਸਰ ਥਾਮਸ ਸਟ੍ਰੈਂਜ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਹੁਣ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਪਰਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਨਾਲੋਂ

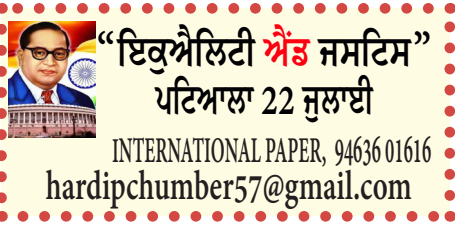
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਪਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇਗਾ, ਉਹ ਵਿਰਾਸਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨੂੰ ਭੂਤ ਵਾਂਗ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਕਿ ‘ਸਿਰਫ਼ ਪਾਪੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤੇਗਾ।’ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਈਕਾਟ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਗਲਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਢਕਵੇਂ ਕਾਰਨ ਦੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹੈ। ਬੰਬਈ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਤ ਤੋਂ ਬਦਨੀਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਦਖਲੀ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਾਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ, ਦੇਵੇਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਲੇਖ ਕੱਲ੍ਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ...

ਤਰਪਾਲ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਤੋਂ ਜਪਾਨ ਤੱਕ: 17 ਸਾਲਾ ਪੂਜਾ ਦੀ ‘ਖੇਤਾਂ ‘ਚ ਧੂੜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਮਸ਼ੀਨ’ ਦੇ ਚਰਚੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ

ਤਰਪਾਲ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੀ ਧੀ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

17 ਸਾਲਾ ਪੂਜਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਤਰਪਾਲ ਅਤੇ ਤੂੜੀ ਦੇ ਬਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਾਰਨ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਡਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਟੇਂਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣਿਓ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੁਣ ਠਹਿਰ ਜਿਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਧੂੜ-ਮੁਕਤ ਥਰੈਸ਼ਰ ਦਾ ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਾਲ 2023 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ‘ਇੰਸਪਾਇਰ’ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ 60 ਜੇਤੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਿਰਫ਼ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ 60 ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਜਪਾਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹਾਂ, ਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਈ ਹੈ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟਾਇਲਟ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਘਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਉੱਭਰੀ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤੀਲਾਲ ਇੱਕ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹਨ।

ਪੂਜਾ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੀ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਗਦੀਸ਼ਚੰਦਰ ਫਤੋਹਰਾਈ ਇੰਟਰ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਵਿਚਾਰ ਉਦੋਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਗੇਰਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਥਰੈਸ਼ਰ ਤੋਂ ਉੱਡਦੀ ਧੂੜ ਖਿੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪੂਜਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜੀਵ ਸਰ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਧੂੜ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਟਾ ਛਾਣਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਟੇ ਦੀ ਛਾਨਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਧੂੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ।”

“ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜੀਵ ਸਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਟ ਪੇਪਰ ‘ਤੇ ਮਾਡਲ ਦਾ ਸਕੈਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਸਟੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੈਲਡਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਅਤੇ ਟੀਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਮਾਡਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।”

ਪੂਜਾ ਦੇ ਇਸ ਮਾਡਲ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ: ‘ਭੂਸਾਧੂਲ ਪ੍ਰਥਤਤਕਨ ਯੰਤਰ’।

ਇਹ ਅਨਾਜ ਕੱਢਣ ਦੌਰਾਨ ਉੱਡਣ ਵਾਲੀ ਧੂੜ ਅਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਖ਼ਮ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਮਸ਼ੀਨ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਗਈ?

ਪੂਜਾ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਜੀਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਦਾ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਗਾਈਡ ਟੀਚਰ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੱਕ ਹਰ ਪੜਾਅ ‘ਤੇ ਉਸ ਦਾ

ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਪੂਜਾ ਦਾ ਘਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਧਸ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਝੁਕਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪੂਜਾ ਦੇ ਗਾਈਡ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਜੀਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਨੇ ਇਹ ਮਾਡਲ ਬਣਾਇਆ

ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਰਾਜੀਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਇੰਸਪਾਇਰ ਐਵਾਰਡ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾਕਾਰੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।”

“ਸਰਕਾਰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮਾਡਲਾਂ ਲਈ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਟੋਟਾਈਪ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਬੱਚਾ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ‘ਤੇ ਹੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਜਦੋਂ ਪੂਜਾ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਮਾਡਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉਸ ਨੂੰ ਜਪਾਨ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਉਸੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਵਾਲਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਦੀਵੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਬੈਠਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ।”

“ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਢਲਾਈਪੁਰਵਾ ਤੋਂ ਜਪਾਨ ਪਹੁੰਚਾਂਗੀ। ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੇਖੋ, ਢਲਾਈਪੁਰਵਾ ਦੀ ਕੁੜੀ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹੈ।”

ਪੂਜਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, “ਇੱਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ‘ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਪੂਜਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।’ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ।”

ਪੂਜਾ ਦੀ ਜਪਾਨ ਯਾਤਰਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੀ

ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਪਹਿਲਾਂ, ਸਿਰਫ਼ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਨ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨਾ ਹੀ ਰੋਮਾਂਚਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਰਾਬੰਕੀ ਜਾਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਰਸਤਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਡਲ ਮੈਨੂੰ ਲਖਨਊ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਾਪਾਨ ਲੈ ਗਿਆ।”

‘ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੇ।’

ਪੂਜਾ ਦੀ ਮਾਂ ਸੁਨੀਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ, ਪਰ ਰਸਤਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਨਾ ਮਿਲਦਾ, ਤਾਂ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੂਜਾ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕੌਣ ਹੈ।”

“ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਕੱਪੜੇ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਾਪੀਆਂ-ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ।”

ਸੁਨੀਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੁਣਨਾ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ, ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਝੋਨਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਲੂਣ ਖਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਧੀ ਬੀ.ਕਾਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।”

ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, “ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟਾਇਲਟ। ਹਰ ਕੋਈ ਸ਼ੌਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੱਚੇ ਕਮਾਉਣ ਲੱਗਣਗੇ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਭ ਹੋਵੇਗਾ।”

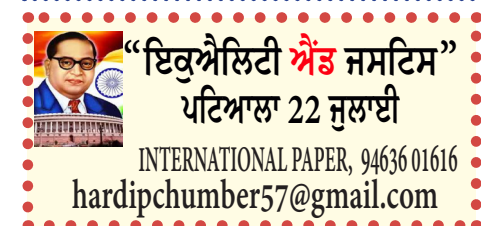
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਜਪਾਨ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2023 ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਮਾਡਲ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ 10,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 441 ਮਾਡਲਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ 60 ਚੋਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਜਾਪਾਨ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ‘ਸਾਕੁਰਾ ਸਾਇੰਸ ਐਕਸਚੇਂਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ’ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ

ਇੱਕ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ 32 ਪੰਚਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਸਰਬਸੰਮਤੀ 6 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਣਗੀਆਂ ਵੋਟਾਂ, 27 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਹੋਵੇਗੀ ਗਿਣਤੀ

ਤਰਪਾਲ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੀ ਧੀ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

17 ਸਾਲਾ ਪੂਜਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਤਰਪਾਲ ਅਤੇ ਤੂੜੀ ਦੇ ਬਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਾਰਨ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਡਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਟੇਂਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣਿਓ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੁਣ ਠਹਿਰ ਜਿਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਧੂੜ-ਮੁਕਤ ਥਰੈਸ਼ਰ ਦਾ ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਾਲ 2023 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ‘ਇੰਸਪਾਇਰ’ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ 60 ਜੇਤੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਿਰਫ਼ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ 60 ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਜਪਾਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹਾਂ, ਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਈ ਹੈ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟਾਇਲਟ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਘਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਉੱਭਰੀ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤੀਲਾਲ ਇੱਕ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹਨ।

ਪੂਜਾ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੀ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਗਦੀਸ਼ਚੰਦਰ ਫਤੋਹਰਾਈ ਇੰਟਰ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਵਿਚਾਰ ਉਦੋਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਗੇਰਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਥਰੈਸ਼ਰ ਤੋਂ ਉੱਡਦੀ ਧੂੜ ਖਿੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪੂਜਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜੀਵ ਸਰ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਧੂੜ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਟਾ ਛਾਣਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਟੇ ਦੀ ਛਾਨਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਧੂੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ।”

“ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜੀਵ ਸਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਟ ਪੇਪਰ ‘ਤੇ ਮਾਡਲ ਦਾ ਸਕੈਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਸਟੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੈਲਡਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਅਤੇ ਟੀਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਮਾਡਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।”

ਪੂਜਾ ਦੇ ਇਸ ਮਾਡਲ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ: ‘ਭੂਸਾਧੂਲ ਪ੍ਰਥਤਤਕਨ ਯੰਤਰ’।

ਇਹ ਅਨਾਜ ਕੱਢਣ ਦੌਰਾਨ ਉੱਡਣ ਵਾਲੀ ਧੂੜ ਅਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਖ਼ਮ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਮਸ਼ੀਨ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਗਈ?

ਪੂਜਾ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਜੀਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਦਾ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਗਾਈਡ ਟੀਚਰ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੱਕ ਹਰ ਪੜਾਅ ‘ਤੇ ਉਸ ਦਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਯੋਜਨਾ ‘ਇੰਸਪਾਇਰ ਐਵਾਰਡ ਸਟੈਂਡਰਡ’ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇੱਕ ਪਹਿਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2006 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਲਖਨਊ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸ ਅਫਸਰ ਡਾ. ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਇੰਸਪਾਇਰ ਸਕੀਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।”

“ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ 150 ਤੋਂ 300 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਿਨਾਪਸਿਸ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੰਸਪਾਇਰ ਪੋਰਟਲ ‘ਤੇ ਅਪਲੋਡ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਸਕੀਮ ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ 10 ਫੀਸਦ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਪੂਜਾ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜੀਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਵਰਗੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਮਿਤੀ 15 ਸਤੰਬਰ 2025 ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲ ਇੰਸਪਾਇਰ ਪੋਰਟਲ ‘ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਪਲੋਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।”

ਪੂਜਾ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ

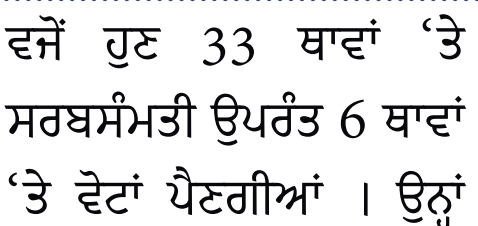
ਪੂਜਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤੀਲਾਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਿਨ ਭਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ 500-600 ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ।

ਪੁੱਤੀਲਾਲ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ‘ਤੇ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਜਪਾਨ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਮਾਣ ਨਾਲ ਫੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।”

“ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਿਹਨਤ ਸਫ਼ਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜਪਾਨ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।”

ਇੱਕ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ 32 ਪੰਚਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਸਰਬਸੰਮਤੀ 6 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਣਗੀਆਂ ਵੋਟਾਂ, 27 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਹੋਵੇਗੀ ਗਿਣਤੀ

ਤਰਪਾਲ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੀ ਧੀ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

17 ਸਾਲਾ ਪੂਜਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਤਰਪਾਲ ਅਤੇ ਤੂੜੀ ਦੇ ਬਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਾਰਨ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਡਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਟੇਂਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣਿਓ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੁਣ ਠਹਿਰ ਜਿਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਧੂੜ-ਮੁਕਤ ਥਰੈਸ਼ਰ ਦਾ ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਾਲ 2023 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ‘ਇੰਸਪਾਇਰ’ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ 60 ਜੇਤੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਿਰਫ਼ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

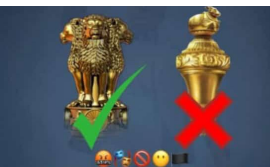
ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ 60 ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਜਪਾਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹਾਂ, ਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਈ ਹੈ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟਾਇਲਟ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਘਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਉੱਭਰੀ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤੀਲਾਲ ਇੱਕ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹਨ।

ਪੂਜਾ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੀ ਨੰਬਰ ਤ

ਬਾਲ ਭਿੱਖਿਆ ਰੋਕੂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵੱਲੋਂ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੈਕਿੰਗ

5 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਬਾਲ ਭਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ

ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ (ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਹੁੰਗੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਸ਼ਿਕਾ ਜੈਨ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਜੀਵਨਜੋਤ-2 ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਫ਼ਸਰ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਬਾਲ ਭਿੱਖਿਆ ਰੋਕੂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਵਿਖੇ ਬਾਲ ਭਿੱਖਿਆ ਰੋਕੂ ਰੇਡ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਚੈਕਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਬੰਗਾ ਰੋਡ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੋਡ, ਨੰਗਲ ਰੋਡ, ਨੂਰਪੁਰ ਬੇਦੀ ਰੋਡ ਅਤੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ, ਤਹਿਸੀਲ

ਕੰਪਲੈਕਸ ਆਦਿ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ 5 ਬੱਚੇ ਬਾਲ ਭਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਭੀਖ ਮੰਗਦਾ ਜਾਂ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਬਾਲ ਹੈਲਪਲਾਈਨ 1098 'ਤੇ

ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਇਕ ਪਹਿਲ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਦਲ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 0 ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀ ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੂਨਿਟ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਜਾਂ ਬਾਲ ਹੈਲਪਲਾਈਨ 1098 'ਤੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੇਡਸ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਬਾਲ ਭਿੱਖਿਆ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ 'ਤੇ

ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੂਨਿਟ, ਰਾਮ ਕਲੋਨੀ ਕੈਂਪ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਫ਼ਸਰ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਭਿੱਖਿਆ ਮੰਗਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਡੀ.ਐਨ.ਏ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਚ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਣਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਬਾਲ ਭਿੱਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਜ਼ ਦਰਜ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਖੇ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸਵੇਰੇ 8:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 08:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ - ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ

ਲੋਕ 450 ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਾਗਰਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਨੇ ਲਾਭ

ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ (ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਹੁੰਗੜਾ) ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਕੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਜ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸਵੇਰੇ 8:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 08:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 450 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਕੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਤੱਕ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸਵੇਰੇ 8:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 08:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ ਜਦਕਿ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 09:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 05:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ 27 ਅਤੇ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ 5 ਨਵੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਨੰਬਰ 1076 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਸਾਰਥੀ ਪੋਰਟਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਰਨਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਅਰਜੀ, ਲਰਨਰ ਲਾਇਸੈਂਸ 'ਤੇ ਪਤੇ ਜਾਂ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ, ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਲਰਨਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਜਿਹੜੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਟੈਸਟ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣਾ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਬਦਲਨਾ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ 'ਤੇ ਪਤੇ, ਨਾਮ ਜਾਂ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਐਕਸਟੈਂਡੇਟ ਲੈਣੇ, ਲਾਇਸੈਂਸ 'ਤੇ ਵ੍ਹੀਕਲ ਨੂੰ ਸਰੰਡਰ ਕਰਨਾ, ਡਰਾਈਵਰ ਲਈ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾ ਵ੍ਹੀਕਲ(ਪੀ.ਐਸ.ਵੀ) ਬੈਚ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ,

ਕੰਡਕਟਰ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਨਵਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਲਰਨਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਨ ਪੋਰਟਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਵਾਹਨਾਂ (ਹੈਵੀ ਮੋਟਰ ਵ੍ਹੀਕਲ, ਮੈਨੂਅਲ/ਆਟੋਮੈਟਿਡ) ਲਈ ਫਿਟਨਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਵਾਹਨਾਂ (ਮੀਡੀਅਮ ਮੋਟਰ ਵ੍ਹੀਕਲ, ਮੈਨੂਅਲ/ਆਟੋਮੈਟਿਡ) ਲਈ ਫਿਟਨਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਵਾਹਨਾਂ (ਲਿੱਟ ਪਹੀਆ ਜਾਂ ਚਾਰ ਪਹੀਆ ਜਾਂ ਐਲ.ਐਮ.ਵੀ.) ਲਈ ਫਿਟਨਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਟੈਕਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ, ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇਖਣੇ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਐਨ.ਓ.ਸੀ. , ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਲਈ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰ. ਅਪਡੇਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪਤੇ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰਵਾਉਣਾ

ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 5 ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀਡ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਡੀਡ ਲਿਖਵਾਉਣਾ, ਡੀਡ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਪੜਤਾਲ, ਡੀਡ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਲੈਣਾ, ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾਗਰਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਇੰਤਕਾਲ(ਵਿਰਾਸਤੀ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡੀਡ ਵਾਲੇ) ਲਈ ਅਰਜੀ ਦੇਣਾ, ਰਪਟ(ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਬੈਂਕ ਕਰਜਿਆਂ/ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਕਰਜਿਆਂ ਦੀ ਮੁਆਫੀ) ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਲਈ ਅਰਜੀ, ਫਰਦ ਬਦਰ (ਸੋਧ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ) ਦੀ ਅਰਜੀ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫਰਦ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾਗਰਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਰਾਜ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਭੇਟ ਕੀਤੀ

ਸੰਗਰੂਰ,22 ਜੁਲਾਈ (ਜਗਸੀਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ)- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਕਟਾਰੀਆ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਵਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਵਾਲਾ ਪਲ ਸੀ। ਇਸ ਵਫ਼ਦ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਤਪਨ ਕੁਮਾਰ ਸਾਹੂ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਐਸ.ਡੀ. ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਬਰਨਾਲਾ, ਐਨਏਏਸੀ ਅਤੇ ਐਨਸੀਟੀਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਲੇਖਕ ਕਿਤਾਬ ਸ਼੍ਰੀ ਅਵਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡੀ ਪੰਜਾਬ, ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗਾਈਡੈਂਸ ਕੌਂਸਲਰ , ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜੈਪਾਲ ਸਿੰਗਲਾ, ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖਾਲਸਾ ਮਾਡਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਇਨ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ” ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਵਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ “ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ” ਸਮਾਨਤਾ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਅਗਰਦੂਤ” ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਰਾਜਪਾਲ ਭਵਨ ਸ਼੍ਰੀ ਭੀਮ ਸੈਨ ਜੀ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ।ਇਸ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ, ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਸਥਿਤੀ ‘ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ (ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ) ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ‘ਤੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਬਲੀਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਸਰਗਰਮ

ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਅਵਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਡਾਕਟਰ ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਕਰੇਗੀ।ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਮਾਜ ,ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਉੱਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਹੈ। ਡਾ.ਤਪਨ ਕੁਮਾਰ ਸਾਹੂ ਕਿਹਾ ਕੀ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਦਿਅਕ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਸਮਾਜ ਵਰਗੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਸਾਰਥਕ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਵਿਕਸਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਲੇਖਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਵਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਡਾ.ਸਿਖਾ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਰੂਰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ - ਕੁਲਬਖ

ਬੰਗਾ (ਚਰਨਜੀਤ ਸੱਲਾ) ਲਗਭਗ ਛੇ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ “ ਐਸਾ ਚਾਹੁੰ ਰਾਜ ਮੈਂ ਜਹਾਂ ਮਿਲੇ ਸਭਨੁ ਕੇ ਅੰਨ, ਛੇਟ ਬੜੇ ਸਬ ਸਮ ਵਸੇ ਰਵਿਦਾਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸੰਨ “ ਉਸ ਮਹਾਨ ਰਹਿਬਰ ਦਾ ,ਉਸ ਮਹਾਨ

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕੁਲਬਖ (ਬਸਪਾ ਆਗੂ) ਨੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਰਾਜ

ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕੁਲਬਖ (ਬਸਪਾ ਆਗੂ) ਨੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਰਾਜ

ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਹਰ ਵਰਕਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਸਮਾਜ ਲਗਾਤਾਰ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੀਲੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੁਣ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕੇਟ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ!

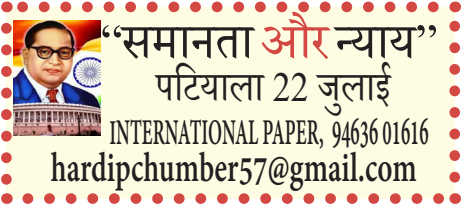

ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ (ਬੀ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਈ.) ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਿਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਬੁਧਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ

ਜਾਣਾ ਹੈ। ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੂਤਰ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ। ਬੀ.ਸੀ. ਸੀ.ਆਈ. ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਸੂਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ,“ਸਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਘਾਂ ਵਾਂਗ, ਬੀ.ਸੀ.

ਸੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਹ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਪਰ ਸੰਸਦ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।” ਸੂਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ,“ਬੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਈ. ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਐਨ.ਐਸ. ਐਫ਼. ਵਾਂਗ ਇਕ ਖੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰ

ਸੰਸਥਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਘੱਟੋ ਜਾਣ ਤਕ ਦੇ ਖੇਡ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੰਸਥਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।”

हमारी आजादी की लड़ाई बाकी है- बाबा साहेब

**बाबा साहेब
कहते हैं**

1935 के अधिनियमन लागू होने के बाद, भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस पार्टी ने 1937 में भारत के आधे राज्यों में सरकारें बनाईं और चतरवर्न के हिंदू लोगों ने 7 राज्यों के ब्राह्मण मुख्यमंत्री बनाए और मंत्री, विधायक और सांसद आदि भी बने। अब शासन, प्रशासन भारत चतरवर्न के लोगों के हाथों में था, फिर भी ये लोग खुद को अंग्रेजों का गुलाम मानते थे। 1947 में सत्ता परिवर्तन के बाद, अनुसूचित वर्ग के लोगों को लगभग वैसे ही समान अधिकार मिले जैसे कि ब्रिटिश शासन के दौरान चतरवर्न के हिंदुओं को थे। वर्तमान में अनुसूचित जाति के लोग मुख्यमंत्री, मंत्री, विधायक, सांसद बनते हैं, लेकिन वे अनुसूचित वर्ग के समाज के लोगों के समानता के अधिकारों को सुनिश्चित करवाने के लिए कुछ नहीं कर पा रहे।

कल के लेख, 'मुक्ती का मार्ग क्या है? का का आगे का भाग क्या आपको हिन्दू धर्म में कोई स्वतंत्रता है?

कुछ लोग शायद कहें कि कानून ने दूसरे नागरिकों के समान आप को व्यापार करने की स्वतंत्रता दी है। यह भी कहा जाता है कि दूसरों की तरह आप को स्वतंत्रता का अधिकार है। ऐसे कथनों पर आप को गहराई से विचार करना होगा कि क्या वास्तव में इनका कुछ अर्थ है। व्यापार करने की स्वतंत्रता का आपके लिए क्या औचित्य रह जाता है जब आपको अपने पैतृक या पूर्वजों द्वारा किए गए धंधे के अतिरिक्त कोई भी दूसरा व्यवसाय करने पर समाज का प्रतिबंध है। किसी का यह कहना कि तुम्हें अपनी सम्पत्ति तथा जायदाद का उपभोग करने की स्वतंत्रता है और कोई भी दूसरा तुम्हारे पैसों को छुएगा भी नहीं जबकि उनके लिए जायदाद बनाने के सभी मार्ग बन्द हों तो इस स्वतंत्रता के अधिकार का क्या अर्थ रह जाएगा ? एक मनुष्य जिसे समाज ने उसके जन्म के आधार पर गन्दा मानकर किसी भी

सेवा के लिए अयोग्य करार दे दिया हो तथा जिसके अधीन कार्य करना उसको दूसरों को घृणास्पद लगे यह कहना कि उसे सेवा करने का अधिकार है तो यह कथन उस मनुष्य के साथ एक भद्दा मजाक ही कहा जाएगा। कानून तो आपको कई अधिकारों की गारंटी दे सकता है, परन्तु असली अधिकार तो वे ही कहलाएंगे जिनको समाज प्रयोग करने की स्वीकृति दे। कानून तो अछूतों को अच्छे कपड़े पहनने के अधिकार की गारंटी देता है परन्तु हिन्दू छूत इसकी अनुमति अछूतों को नहीं देते तो इस अधिकार का उनको क्या लाभ? कानून अछूतों को धातु के बर्तनों में पानी लाने का अधिकार, धातु के बर्तनों के उपयोग का अधिकार, घरों की छतों पर खपरेल लगाने के अधिकार की गारंटी देता है, परन्तु हिन्दू समाज उन्हें इन अधिकारों के उपयोग की अनुमति नहीं देता। तब ऐसे अधिकारों का क्या औचित्य रह जाता है ? ऐसे अनेक और भी दृष्टांत उद्धृत किए जा सकते हैं, जहां कानून का उल्लंघन किया जाता है। संक्षिप्त में केवल वही अधिकार सही मायने में अधिकार कहला सकते हैं, जिन्हें समाज पालन करने दे। ऐसे अधिकार का प्रावधान जिसका सीधा विरोध समाज करता हो, का कोई लाभ अछूतों के लिए तो है नहीं। कानूनी प्रावधानों से मिली स्वतंत्रता से कहीं अधिक सामाजिक स्वतंत्रता की अछूतों को तुरंत आवश्यकता है। जब तक आपको सामाजिक गुलामी से मुक्ति नहीं मिल जाती, कानूनी अधिकारों और प्रावधानों से आपको कोई लाभ नहीं। आपको कुछ लोग सुझा सकते हैं कि आपको शारीरिक स्वतंत्रता है। निःसन्देह कानूनी प्रतिबन्ध की सीमा में आप कहीं भी जा सकते हैं और बोल सकते हैं परन्तु ऐसी स्वतंत्रता हमारे है किस काम की? मानव के पास शरीर भी है मस्तिष्क भी केवल शारीरिक स्वतंत्रता किस काम की मस्तिष्क की स्वतंत्रता तो सर्वाधिक महत्वपूर्ण है। वास्तव में, मनुष्य की शारीरिक स्वतंत्रता के अर्थ क्या हैं? इसके मायने हैं कि वह अपनी इच्छा से कोई कार्य करने को स्वतंत्र है। एक कैदी की हथकड़ियां तथा जंजीर खोल दी गईं इसका सैद्धान्तिक अर्थ क्या है ? सिद्धान्त के अनुसार उसे अपनी स्वतंत्र स्वेच्छा से कार्य करने की स्वतंत्रता होनी चाहिए और उसे अपनी योग्यताओं के अधिकतम उपयोग का अवसर प्राप्त हो। परन्तु इस सब स्वतंत्रता का उसे जिस का मस्तिष्क स्वतंत्र नहीं हो, क्या लाभ हो सकता है?

मस्तिष्क की स्वतंत्रता ही सही अर्थों में स्वतंत्रता है। वह जिसका मस्तिष्क स्वतंत्र नहीं, वह सांखल के बन्धन में नहीं होने पर भी दास है। जिसका मस्तिष्क स्वतंत्र नहीं है जीवित होने पर भी मृतप्राय है। प्रत्येक व्यक्ति के अस्तित्व का प्रमाण मस्तिष्क स्वतंत्रता में निहित है। एक मानव के भीतर स्वतंत्रता की लौ मस्तिष्क में अभी बुझी नहीं है, का मापदण्ड या प्रमाण कैसे निर्धारित किया जाए? किसी के बारे हम यह निष्कर्ष कैसे निकालें कि वह मस्तिष्क से स्वतंत्र है? कोई भी सतर्क मानव जो अपने दायित्वों, अधिकारों व कर्तव्यों को समझता है, जो अपनी परिस्थितियों का दास नहीं है और विषम परिस्थिति को अपने अनूकूल बनाने को उत्सुक व प्रयासरत हो, मैं उसे स्वतंत्र मानता हूं। जो केवल इस तर्क पर कि यह उसे पूर्वजों से मिला है, व्यवहार, रीति रिवाज, परम्पराओं और धार्मिक उपदेशों में जकड़ा दास न हो और जिसकी तर्क की लौ बुझी नहीं है, मैं उसे स्वतंत्र मानता हूं। वह जिसने आत्मसम ग नही किया है, जो दूसरों के उपदेशों पर नहीं चलता, जो जब तक कोई भी बात तर्क की कसौटी पर खरी नहीं उतरती और जब तक आलोचनात्मक मापदण्ड पर तथा कारण और प्रभाव सिद्धान्त पर सही न हो, विश्वास नहीं करता, उसे मैं स्वतंत्र मानता हूं। जो सदैव अपने अधिकारों की रक्षा करने को तत्पर हो, जिसे लोक निन्दा का डर न हो, जिसमें पर्याप्त बुद्धि हो और इतना आत्मसम्मान भरा हो कि दूसरों के हाथ में खिलौना न बने, उसे मैं स्वतंत्र मानव मानता हूं। वह, जो अपना जीवन दूसरों के दिशा-निर्देश पर निर्धारित न करे, जो अपने जीवन को अपने तर्कानुसार निर्धारित करे और जो अपने जीवन का नेतृत्व कैसे करना है कौन से मार्ग पर ले जाना है, यह निर्णय स्वयं करे, उसे मैं स्वतंत्र मानव मानता हूं।

ऊपर लिखे कथनों के प्रकाश में क्या आप स्वतंत्र है? अपने उद्देश्य को तराशने के लिए क्या आप स्वतंत्र हैं? मेरे विचार से न तो आपको कोई स्वतंत्रता है और आप दास से भी बदतर हैं। दासता में तुम्हारे तुल्य कोई नहीं। हिन्दू धर्म के अन्तर्गत किसी को भी बोलने की स्वतंत्रता नहीं हो सकती। जो भी हिन्दू धर्म का पालना करता है उसे अपने बोलने के अधिकार का समर्पण करना पड़ता है। उसे वेदों के अनुसार अनुपालन करना होगा। अगर कार्य शैली को वेदों से समर्थन नहीं मिलता तो निर्देश 'स्मृतियों' से प्राप्त

करें। अगर किसी विषय पर स्मृतियों से भी दिशा न मिले तो महापुरुषों के पद चिन्हों पर चलें। हिन्दुत्व में अन्तःकरण, तर्क व विचारों का न तो कोई महत्व है और न ही कोई गुंजाइश। किसी भी हिन्दू को अनिवार्य रूप से वेदों या स्मृतियों या महापुरुषों की नकल का दास होना ही होगा। उससे अपनी तर्क शक्ति के उपयोग की आशा नहीं की जाती। अतः जब तक आप हिन्दू धर्म के अधीन हैं, आपसे स्वतंत्र विचारों की उम्मीद नहीं की जा सकती है। कुछ लोग यह प्रश्न पूछ सकते हैं कि हिन्दू धर्म ने मानसिक दासता केवल अछूतों पर ही तो जबरन नहीं थोपी परन्तु यह स्वतंत्रता तो सभी हिन्दू समुदाय से छीनी है। निःसन्देह यह एक सच्चाई है कि सभी हिन्दू मानसिक दासता की अवस्था में जी रहे हैं। परन्तु इसका यह कतई अर्थ न लगाया जावे कि सबकी वेदना की अनुभूति एक सी है। इस मानसिक दासता के बुरे प्रभाव हिन्दू धर्म के प्रत्येक अनुपालक या अनुयायी पर एक से नहीं हैं। इस मानसिक दासता ने छूत हिन्दुओं को आर्थिक पहलू पर कोई क्षति नहीं पहुंचाई। यद्यपि सभी छूत हिन्दू, ऊपर वर्णित तिकड़ी (वेद, स्मृतियां तथा महापुरुष) के दास हैं परन्तु हिन्दू सामाजिक व्यवस्था में उन्हें उच्च स्तर पर रखा गया है। उनको दूसरों पर सत्ता करने का अधिकार दिया गया है। यह एक अविवादित सत्य है कि छूत हिन्दुओं ने छूत हिन्दुओं के कल्याण और खुशहाली के लिए ही हिन्दू धर्म की व्यूह रचना की। जिसे वे धर्म की संज्ञा देते हैं, उस धर्म ने तुम्हें केवल दास की भूमिका दी। धर्म में वह सब व्यवस्था की गई है कि तुम दासता से किसी भांति बच न सको। अतः आप को दासता की जंजीरों तथा बंधनों को तोड़ने की आवश्यकता कहीं अधिक है, जितनी बाकी हिन्दुओं को अभी नहीं। इस प्रकार, हिन्दूत्व ने तुम्हारा दोहरा नुकसान करते हुए तुम्हारी प्रगति रोकी है। इसने अछूतों को मानसिक स्वतंत्रता के अधिकार से वंचित व समाज से निष्कासित कर तुम्हें दास बना दिया। इसने बाहरी विश्व में भी दासता की शर्तें लगा कर अछूतों को विनाश की ओर धकेल दिया। अगर आप स्वतंत्रता चाहते हैं तो तुम्हें अपना धर्म अवश्य बदलना चाहिए।

लेख का शेष भाग कल....

हिंदू समाज की आधार - शिला

श्रृंखलावार भाग नंबर 04

कल के लेख, 'हिंदू समाज की आधार - शिला, का आगे का भाग

11.188. और वह उस घड़े को जल से छोड़ देगा। वह घर लौटेगा और पहले की तरह अपने संबंधियों के प्रति अपने सभी कर्तव्य करने लगेगा।

पतित पुरुष और पतित स्त्री में एक भेद था। किसी को छूत नहीं थी। नियम दोनों पर लागू होता है। मनु कहता है :

11.189. जहां तक पतित स्त्रियों का संबंध है, वे भी उसी नियम का पालन करें, परंतु उन्हें भोजन, वस्त्र, पानी दिया जाए और वे अपने (परिवार के घर) के निकट निवास करें।

कानूनी मान्यता सशक्त मान्यता थी। जाति के उल्लंघन के लिए कानून में दोहरे दंड की व्यवस्था थी। उसमें बहिष्कार भी था और साथ ही दायभाग के

अधिकार से वंचित किए जाने का भी विधान था। ये दंड कितने कड़े थे, उसका सम्यक वर्णन सर टामस स्ट्रेंज ने हिंदू कानून संबंधी अपने निबंध में किया है। वह इस विषय में लिखते हैं :

अब एक मामले पर विचार करना बाकी है। यह व्यक्तिगत है कि वह त्रुटि से संबंधित है, जो पर्याप्त चर्चा का विषय रही है। इस कारण व्यक्ति निष्काषित कर दिया जाता था, उस मर्यादा दी जानी बंद कर दी जाती थी, उसे जातिच्युत कर दिया जाता था। इसका प्रभाव यह होता है कि व्यक्ति समाज में संपर्क रखने से वंचित कर दिया जाता था, वह किसी

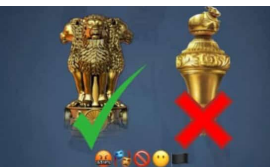
भी समारोह में भाग नहीं ले सकता था, वह किसी भी कार्य के योग्य नहीं रह जाता था। उससे जीवन की सारी सुविधाएं छीन ली जाती थीं। उसके साथ सभी प्रकार के सामाजिक संबंध तोड़ दिए जाते थे। ज्यों ही

किसी व्यक्ति को दंड दे दिया जाता था, उसी क्षण से ही उससे न तो कोई बात करेगा, न उसके पास बैठेगा, वह दाय में किसी भी अंश का या किसी प्रकार की संपत्ति का अधिकारी नहीं रह जाता, उसे किसी भी समारोह के लिए, जो चाहे साधारण हो या विशेष, जैसे नव वर्ष पर आयोजित उत्सव, कोई न्योता नहीं भेजा जाता था। इन

परिस्थितियों में वह जीवित होते हुए भी मृत समझ लिया जाता है। हिंदू विधि में ऐसे लोगों के लिए तर्पण करने की व्यवस्था है, मानों ये प्रेत हों। दंड देने की यह व्यवस्था जो अत्यंत अपमानजनक और दमनकारी थी, प्रचीन विधि के अधीन लागू की जाती थी। जो भी उससे बच निकलने की कोशिश करता था, उसे वैसा ही दंड भोगना पड़ता था। लेकिन वर्तमान में प्रारंभ से ही यह दंड नरम कर दिया गया। यह कहा गया है कि 'केवल पापी ही अपने पाप का दंड भोगेगा।' अब कानून बहिष्कार की इस प्रणाली को इतना गलत समझता है कि यदि कोई व्यक्ति, जिसे दूसरे व्यक्ति के साथ बैठकर भोजन करना चाहिए, भोजन करने से इंकार कर दें और उसका कोई पर्याप्त कारण न हो तो वह दंडनीय होगा।

लेख का शेष भाग कल....

**बाबा साहेब
कहते हैं**

बेंगलुरु यूनिवर्सिटी में दलितों के साथ बड़ा अन्याय? कुलपति पर उठे गंभीर जातिवाद के आरोप, सीएम ने दिए जांच के आदेश!

आरक्षण नीति के उल्लंघन, एससी-एसटी शिक्षकों को जिम्मेदारियों से वंचित करने और अनियमित स्थानांतरणों के आरोप। मुख्यमंत्री ने उच्च शिक्षा सचिव से 7 दिन में रिपोर्ट मांगी।

“समानता और न्याय”
पटियाला 22 जुलाई
INTERNATIONAL PAPER, 94636 01616
hardipchumber57@gmail.com

बेंगलुरु: बेंगलुरु विश्वविद्यालय के कई शिक्षकों और छात्रों ने संस्थागत जातीय भेदभाव के गंभीर आरोप लगाए हैं और कुलपति जयकार शेड्डी एम को हटाने की मांग की है। इस मामले को गंभीरता से लेते हुए कर्नाटक के मुख्यमंत्री सिद्धारमैया ने उच्च शिक्षा सचिव को निर्देश दिया है कि वे आरोपों की जांच कर 7 दिन के भीतर रिपोर्ट सौंपें।

विश्वविद्यालय की अनुसूचित जाति एवं अनुसूचित जनजाति शिक्षक संघ ने 5 जुलाई को कुलपति को पत्र लिखकर आरोपों का विस्तृत विवरण दिया और तत्काल सुधार की मांग की। प्रमुख आरोपों में, अन्य विश्वविद्यालयों से बिना स्वीकृत पदों के प्रोफेसरों के स्थानांतरण, आरक्षण रोस्टर का उल्लंघन, अनुसूचित जाति के शिक्षकों को प्रशासनिक जिम्मेदारियों और भत्तों से वंचित करना, और आरक्षित पदों की नियुक्तियों में देरी शामिल है।

15 जुलाई को विश्वविद्यालय के स्नातकोत्तर और शोध छात्र संघ ने भी मुख्यमंत्री को पत्र लिखकर कुलपति पर संस्थागत जातिवाद का आरोप लगाते हुए उनके हटाने की मांग की।

एससी/एसटी शिक्षक संघ ने कहा कि, “हम विश्वविद्यालय की इन दलित विरोधी कार्यवाहियों की निंदा करते हैं जो दलित शिक्षकों की गरिमा को ठेस पहुंचाती हैं।”

बिना स्वीकृत पदों के स्थानांतरण पर आपत्ति

संघ का कहना है कि पांच प्रोफेसरों को बिना स्वीकृत पदों के बेंगलुरु विश्वविद्यालय स्थानांतरित किया गया, जिससे नियुक्तियों और आरक्षण व्यवस्था पर असर पड़ा।

प्रो. जी. कृष्णमूर्ति, अध्यक्ष, एससी/एसटी शिक्षक संघ ने कहा, “इस तरह के स्थानांतरण से विश्वविद्यालय की नियुक्ति क्षमता प्रभावित होती है और यह संविधान द्वारा निर्धारित आरक्षण नीति का उल्लंघन है।”

राजकीय विश्वविद्यालयों को विभागवार सीमित संख्या में स्वीकृत पद मिलते हैं। यदि कोई प्रोफेसर बिना पद के स्थानांतरित होता है, तो जिस विश्वविद्यालय में उसे भेजा गया है, वहां की रिक्तियों की संख्या

घट जाती है — जिससे आरक्षित पदों पर नियुक्ति बाधित होती है।

संघ ने बताया कि स्थानांतरित किए गए किसी भी प्रोफेसर का संबंध अनुसूचित जातियों या जनजातियों से नहीं है और अभी तक यह भी तय नहीं किया गया है कि उन्हें किस रोस्टर के अंतर्गत रखा जाएगा।

स्थानांतरित प्रोफेसरों के नाम:

प्रो. बसवराज बेन्ने (श्री कृष्णदेवराय विश्वविद्यालय, बल्लारी)

प्रो. श्रीनाथ बी.एस. (मैंगलोर विश्वविद्यालय)

प्रो. यरिस्वामी (रानी चैनम्मा विश्वविद्यालय)

प्रो. के.एस. चंद्रशेखरैया (मैंगलोर विश्वविद्यालय)

प्रो. अश्विनी के.एन. (कर्नाटक राज्य अक्का महादेवी महिला विश्वविद्यालय, विजयपुरा)

सीएम सिद्धारमैया ने दिए जांच के आदेश

मुख्यमंत्री सिद्धारमैया ने 11 जुलाई को उच्च शिक्षा सचिव

के.जी. जगदीशा को पत्र लिखकर मामले की जांच कर 7 दिन के भीतर रिपोर्ट देने को कहा।

पत्र में मुख्यमंत्री ने माना कि प्रोफेसरों को “बिना पदों के” स्थानांतरित किया गया और इनमें से कोई भी एससी/एसटी वर्ग से नहीं है, जो आरक्षण नीति का उल्लंघन है। साथ ही उन्होंने बताया कि 67 प्रोफेसरों ने विश्वविद्यालय से रोस्टर और वरिष्ठता स्पष्ट करने की मांग की है।

कार्यभार सौंपने में भी नियमों की अनदेखी?

शिक्षकों ने यह भी आरोप लगाया है कि जब कुलपति अवकाश पर गए तो उन्होंने कर्नाटक राज्य विश्वविद्यालय अधिनियम 2000 की धारा 16(1) के तहत वरिष्ठतम डीन को कार्यभार नहीं सौंपा।

जब वे पिछले साल यूके गए थे, तब उन्होंने रजिस्ट्रार को कार्यभार सौंपा, जबकि पांच वरिष्ठ डीन उपलब्ध थे।

प्रो. कृष्णमूर्ति दावणगेरे विश्वविद्यालय, बेंगलुरु सिटी यूनिवर्सिटी और कुवेम्पु विश्वविद्यालय के कुलपतियों ने इस कानून का पालन करते हुए अपने अवकाश के दौरान कार्यभार वरिष्ठतम डीन को सौंपा था।

bangalore university

MP: रीवा की छात्रा वैष्णवी की रील से जागा प्रशासन, टूटी सड़क पर स्कूल जाते बच्चों का वीडियो हुआ वायरल

प्रदेश के पूर्व मंत्री और कांग्रेस नेता कमलेश्वर पटेल ने भी जनता से सीधे जुड़ने की कोशिश करते हुए एक विशेष अभियान शुरू किया है।

“समानता और न्याय”
पटियाला 22 जुलाई
INTERNATIONAL PAPER, 94636 01616
hardipchumber57@gmail.com

भोपाल। मध्य प्रदेश के रीवा जिले के अमाव गांव की एक स्कूली छात्रा वैष्णवी ने गांव की जर्जर सड़कों और कीचड़ से भरे रास्तों पर रोज स्कूल जाते बच्चों की स्थिति को जब अपने मोबाइल कैमरे में कैद किया, तो शायद उसने भी नहीं सोचा होगा कि उसका यह छोटा-सा प्रयास पूरे जिले के प्रशासन को झकझोर देगा। वैष्णवी ने सोशल मीडिया पर एक वीडियो रील साझा की, जिसमें बच्चे नालों और कीचड़ से गुजरते हुए स्कूल जाते दिख रहे थे। इस वीडियो में उसने स्थानीय प्रशासन और क्षेत्रीय विधायक से गांव में सड़क निर्माण की गुहार लगाई। देखते ही देखते यह वीडियो वायरल हो गया और हजारों लोगों तक पहुंचा।

कलेक्टर ने लिया संज्ञान

वीडियो की गूंज सीधे रीवा कलेक्टर प्रतिभा पाल और त्योंथर के भाजपा विधायक सिद्धार्थ तिवारी तक जा पहुंची। उन्होंने इस मामले को गंभीरता से लेते हुए संबंधित अधिकारियों को गांव की सड़क का

निरीक्षण कराने और निर्माण प्रक्रिया शीघ्र शुरू करने के निर्देश दिए। प्रशासन के इस सक्रिय रवैये के बाद ग्रामीणों में उम्मीद की किरण जगी है। यह मामला केवल एक सड़क की मांग से जुड़ा नहीं था, बल्कि यह उस बदलाव की शुरुआत थी जिसमें ग्रामीण छात्राओं की आवाज सीधे प्रशासन तक पहुंची और उस पर कार्रवाई भी हुई। वैष्णवी का यह प्रयास उन सभी बच्चों की ओर से था, जिन्हें हर दिन अपनी शिक्षा तक पहुंचने के लिए दुर्गम रास्तों से गुजरना पड़ता है।

लीला ने भी गर्भवती महिलाओं के साथ बनाया था वीडियो

इससे पहले भी एक ऐसा ही उदाहरण सीधी जिले के छोटी खड्डी गांव की लीला साहू ने पेश किया था। लीला ने गर्भावस्था की अवस्था में उसी टूटे और उबड़-खाबड़

रास्ते पर खड़े होकर एक वीडियो बनाया था, जिसमें उसने सांसद राजेश मिश्रा से सड़क बनवाने की मांग की थी। पहले उन्होंने सांसद से सीधे तौर पर गुहार लगाई थी, लेकिन जब आश्वासन के बावजूद सड़क नहीं बनी, तो उन्होंने दोबारा वीडियो बनाकर उसे सोशल मीडिया पर साझा किया। उस वीडियो ने भी व्यापक प्रभाव डाला था और पूरे देश का ध्यान सीधी जिले की सड़क समस्याओं की ओर खींचा था।

इन घटनाओं ने यह साबित कर दिया है कि सोशल मीडिया अब ग्रामीणों के लिए सिर्फ मनोरंजन या संपर्क का माध्यम नहीं रहा, बल्कि यह एक प्रभावशाली शिकायत मंच बन गया है, जहां से सीधे शासन और प्रशासन तक आवाज पहुंचाई जा सकती है।

कांग्रेस ने सरकार

82, 84, 85 और 86 पर काम चल रहा था. यहां भारतीय मजदूर, नीजर के करीब दर्जन भर स्थानीय मजदूरों और सुरक्षार्कर्मियों की मौजूदगी में काम कर रहे थे.”

प्रेम करमाली के अनुसार, वह लोकेशन नंबर 84 पर थे, जबकि गणेश 86 नंबर लोकेशन पर काम कर रहे थे. घटनास्थल पर ऑपरेटर कृष्ण कुमार गुप्ता और चीफ सेफ्टी ऑफिसर रंजीत सिंह भी मौजूद थे.

उन्होंने बताया, “सुबह करीब दस बजे बाइक सवार दर्जन भर आतंकी फायरिंग करते हुए साइट पर घुस आए. फायरिंग देखकर हम सब विपरीत दिशा में भागने लगे. लेकिन गणेश दादा खुद को बचाने के लिए सुरक्षार्कर्मियों के पास चले गए.”

चीफ सेफ्टी ऑफिसर का जिक्र करते हुए एक अन्य चश्मदीद श्रमिक बालेश्वर महतो ने बीबीसी से कहा, “हमने देखा कि मिलिटेंट्स ने रंजीत सर को बंधक बनाकर एक बाइक पर जबरन बैठाया और तेजी से घने जंगल की ओर ले गए. उसी दिशा में जहां हमारे ऑपरेटर कृष्ण कुमार गुप्ता कुछ देर पहले भागे थे.”

बालेश्वर महतो के अनुसार, वह प्रेम करमाली और एक अन्य साथी विशेश्वर महतो के साथ लगभग पांच किलोमीटर दूर निकल गए. वहां से उन्होंने शाम करीब तीन बजे प्रोजेक्ट मैनेजर को कॉल कर सुरक्षित गेस्ट हाउस पहुंचने के लिए मदद मांगी.

बालेश्वर ने बताया कि शाम को सुरक्षार्कर्मियों की एक टीम उन्हें लेने पहुंची.

‘दो दिन से एक दाना नहीं खाया’ अफ्रीकी देश नीजर में दो भारतीय मजदूरों की हत्या और एक अगवा, परिवार सदमे में

“समानता और न्याय”
पटियाला 22 जुलाई
INTERNATIONAL PAPER, 94636 01616
hardipchumber57@gmail.com

अपहरण कर लिया गया.

यह हमला उस वक्त हुआ जब मजदूर साइट पर काम कर रहे थे. घटनास्थल पर मौजूद चश्मदीदों ने बीबीसी को बताया कि बाइक सवार दर्जन भर हमलावरों ने अचानक फायरिंग शुरू कर दी. इसके बाद अफरातफरी मच गई.

कई मजदूर जान बचाकर भागे, जबकि कुछ ने सुरक्षार्कर्मियों के पास जाकर शरण ली. अगवा हुए अधिकारी की तलाश जारी है.

ये हमला 15 जुलाई को निर्माणधीन साइट पर बाइक सवार हथियारबंद चरमपंथियों ने किया था. हमले के दो दिन बाद, 17 जुलाई को नीजर स्थित भारतीय दूतावास ने एक्स (पूर्व ट्विटर) पर इस घटना की जानकारी दी.

हमल में मार गए भारतीयों का पहचान झारखंड के बांकारा जिले के गणेश करमाली और उत्तर प्रदेश के गोरखपुर निवासी कृष्ण कुमार गुप्ता के रूप में हुई है.

वहीं, जम्मू-कश्मीर के रामबन जिले के रहने वाले रंजीत सिंह का अपहरण कर लिया गया है.

18 जुलाई को एक्स पर एक अन्य पोस्ट में दूतावास ने कहा, “15 जुलाई को नीजर के दोसो क्षेत्र में हुए एक जघन्य आतंकी हमले में दो भारतीय नागरिकों की मौत हो गई. एक अन्य भारतीय